

ташуванні. Проте випадкове розміщення інформації може ускладнювати сприйняття скетчу [4].

Таким чином, візуалізація навчальної інформації є своєрідним інструментом технології інтерактивного навчання. Виклад лекційного матеріалу в поєднанні з візуальною підтримкою дозволяє використовувати переваги інтерактивного підходу: розширення світогляду у взаємодії під час лекції (лекція викликає інтерес, актуалізує попередні знання, формує компетенції), залучення слухачів до виконання різнорівневих завдань і, що найголовніше – інформація стає зрозумілішою для усієї аудиторії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Майк Роде «Скетчноутінг. Посібник із візуалізації ідей», 2016 с. 224.
2. Роуди М. Визуальные заметки. Иллюстрированное руководство по скетчноутингу / Майк Роуди; пер. с англ. Н. Наумов. – М. : Манн, Иванов, Фербер, Эксмо, 2014 с. 224.
3. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://naurok.com.ua/sketchnouting-fiksuemo-ide-shvidko-ta-yaskravo-48590.html>.
4. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://studway.com.ua/sketchnouting/>.
5. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://weloveua.com/ua/sketchnouting-fiksiruem-idei-bystro-i-yarko/>.

Тищенко А. О., методист Навчально-методичного центру цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Рівненської області

ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАПОРУКА ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ СЛУХАЧІВ З ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Соціально-економічна ситуація вимагає актуалізації пошуку оптимальних форм набуття і розвитку компетентностей дорослого населення як у період навчання у Навчально-методичному центрі цивільного захисту та безпеки життєдіяльності, так і в процесі професійної діяльності.

Сучасна людина, щоб почувати себе у світі комфортно, повинна вчитися постійно, навчання для неї повинно стати природною й цікавою справою.

Протягом останніх років ростуть вимоги до рівня проведення функціонального навчання на обласних, міських курсах та навчально-консультаційних пунктах Центру з дорослою аудиторією. Виріс рівень освіти слухачів НМЦ ЦЗ та БЖД областей, що робить необхідним використання нових інтерактивних методів проведення занять педагогічними працівниками навчально-методичних центрів.

Отримані знання повинні носити більш практичний характер, наближений до вирішення конкретних питань в умовах надзвичайних ситуацій, прийняття рішень щодо подолання тієї чи іншої проблеми.

Інтерактивне навчання дорослих нині набуває важливого значення і є одним із сучасних напрямків активного соціально-психологічного навчання та актуалізується завданнями сучасної професійної освіти. Так, нова якість сучасної освіти, зорієнтована на формування та розвиток інтелектуальної, творчої, компетентної особистості, здатної до інноваційної діяльності й інноваційного сприймання сучасного світу, визначається не тільки отриманими знаннями, уміннями й навичками, а й здатністю до їх творчого використання, самостійної діяльності, навчання і самовдосконалення упродовж життя.

При активному процесі навчання дорослий є суб'єктом навчальної діяльності, вступає в діалог із викладачем, бере активну участь у пізнавальному процесі, виконуючи при цьому творчі, пошукові, проблемні завдання в парі, групі.

Інтерактивні методи навчання на сьогодні є актуальним способом роботи педагогічного працівника в аудиторії навчально-методичного центру. Інтерактивні методи навчання, на відміну від традиційних, базуються на активній взаємодії учасників освітнього процесу; при цьому основна увага приділяється взаємодії слухачів між собою. Такий підхід дозволяє активізувати освітній процес, зробити його більш цікавим та менш вимотуючим для учасників.

Важливо викликати інтерес до навчальної теми, перетворити аудиторію пасивних спостерігачів на активних учасників заняття. Якщо педагогічний працівник у своїй роботі буде використовувати активні форми та методи навчання, то це важливе питання вирішиться само собою. Активні форми навчання будуються на інтерактивних методах, коли існує взаємозв'язок не лише між викладачем і слухачем, а й між слухачами у навчанні.

Інтерактивне навчання – це діалогове навчання, яке заперечує домінування як одного виступаючого, так і однієї думки над іншою. У ході діалогового навчання слухачі вчаться критично мислити, розв'язувати складні проблеми на підставі аналізу обставин і відповідної інформації, приймати продумані рішення, брати участь у дискусіях, спілкуватися з іншими людьми. Для цього на заняттях організовується індивідуальна, парна і групова роботи, застосовуються дослідницькі проекти, рольові ігри, йде робота з документацією та різними джерелами інформації.

При інтерактивному навчанні педагог-андрагог виконує функції помічника, консультанта, фасілітатора. Центральне місце в його діяльності займає не окремий дорослий як індивід, а група взаємодіючих дорослих-учнів, які стимулюють і активізують один одного. У випадку застосування інтерактивних технологій більш за все діє на інтелектуальну активність атмосфера змагання, суперництва, коли люди колективно шукають істину. Крім того, діє також такий психологічний феномен як зараження (не імітація, а

саме зараження), і будь-яка висловлена сусідом думка здатна мимоволі викликати власну, аналогічну або близьку до висловленого чи, навпаки, зовсім протилежну.

Таким чином, в умовах інтерактивного навчання всі учасники освітнього процесу взаємодіють між собою, обмінюються інформацією, спільно вирішують проблеми, моделюють ситуації, оцінюють дії колег і свою власну поведінку, занурюються в реальну атмосферу ділового співробітництва з розв'язання низки проблем відповідно до їх інтересів, потреб і запитів. При цьому відбувається постійна зміна видів навчальної діяльності: ділові ігри, дискусії, робота в малих групах, невеликий теоретичний блок (міні-лекція).

До форм і методів інтерактивного навчання можуть бути віднесені: евристична бесіда, презентації, дискусії, «мозкова атака», метод «круглого столу», метод «ділової гри», конкурси практичних робіт з їхнім обговоренням, рольові ігри, навчальні тренінги, колективні вирішення творчих завдань, кейс-метод, практичні групові й індивідуальні вправи, моделювання певного виду діяльності або ситуацій, обговорення відеозаписів чи відеороликів, включаючи запис власних дій тощо.

Інтерактивні технології навчання дорослих конструюються педагогом-андрагогом із сукупності тих інтерактивних форм і методів, засобів навчання, які найкращим чином забезпечують ефективне функціонування змісту навчання, відповідають інтересам і запитам на знання й час навчання дорослого учня. Технологічні засоби навчання дорослих повинні бути виключно інтерактивними, оскільки «інтерактивність» зменшує час навчання дорослої людини, а він, як правило, у дорослих учнів обмежений. Таким чином, інтерактивні технології навчання мають великий освітній і розвивальний потенціал, забезпечують максимальну активність слухачів у освітньому процесі, оптимальний час навчання і його результативність.

Використання різноманітних методів навчання як способів спільної роботи викладача і слухачів дає можливість краще засвоювати знання, уміння, навички; відбувається психологічна підготовка слухачів до дій в умовах різноманітних надзвичайних ситуацій.

Навчально-методичний центр цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Рівненської області впроваджує сучасні педагогічні технології із залучення інтерактивних методик, щоб зробити заняття незвичайним, більш насиченим і цікавим.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально - методичний посібник / Сисоєва С. О.; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. – К.: ВД «ЕКМО», 2011. – 320 с.
2. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих // Рідна школа. – 2010. – №11. – С. 3–8.

3. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: метод. посіб. авт.-уклад.: О. Пометун, Л. Пироженко. - К.: АПН.; 2002. - 136 с.
4. Козаченко О. М., Гармаш А. С. Роль методичної роботи в підвищенні рівня професійної підготовки викладача // Організація навчально-виховного процесу: наук.-метод. зб. / ред. кол.: М. П. Хоменко, Т.П. Дудник, Н. Г. Лихогод та ін. К.: НМЦВО, 2009. Вип. 15. – 341 с.
5. Осипенко С.І. Поради викладачу навчально-методичного центру цивільного захисту: методичний посібник / С. І. Осипенко. – К., 2018. – 136 с.
6. Використання інтерактивних методів навчання [Електронний ресурс] / О. М. Ковальова, Н.А. Сафаргаліна-Корнілова, Н.М. Герасимчук, О.А. Кочубей. – 2016.
7. Ольга Пашко. Навчання дорослих: виклики, специфіка, інтерактивні методи: посібник – Львів – Київ – Торонто, 2013. – 105 с.

Чікаліна Т.М., науковий співробітник Науково-методичного центру навчальних закладів сфери цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЦИВІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

В останні роки в Україні відбуваються процеси створення, розширення і поглиблення громадянського суспільства, правової держави. Наблизити перспективу зрілого стану громадянського суспільства можливо лише зміцнивши його «соціальний капітал», забезпечивши розвиток знань та вмінь громадян для утвердження нового суспільства та успішної самореалізації в ньому, тобто питання громадянської освіти. За таких обставин вагомою значущоті набуває процес формування громадянської компетентності у майбутніх фахівців цивільної безпеки.

Із прийняттям нового Закону України «Про освіту» [1] поняття громадянської освіти отримало нормативне визначення. Закон визначає, що держава зобов'язана створити умови для здобуття громадянської освіти, спрямованої на формування компетентностей, пов'язаних з реалізацією особою своїх прав і обов'язків як члена суспільства, усвідомленням цінностей громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина. Верховенство права, свобода та громадянська/демократична політична культура – це одні з основних принципів освіти в Україні. Вказаний закон визначає ключові компетентності, що відповідають меті та принципам освіти і необхідні кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності. Серед них «громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добро-